

Uloga scenske lutke u emocionalnom razvoju djeteta predškolske dobi

Štabi, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:162965>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lorena Štabi

**ULOGA SCENSKE LUTKE U EMOCIONALNOM
RAZVOJU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Čakovec, srpanj, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lorena Štabi

**ULOGA SCENSKE LUTKE U EMOCIONALNOM
RAZVOJU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Mentor rada: doc. dr. sc. Iva Gruić

Čakovec, srpanj, 2021.

SAŽETAK

U radu se objašnjava uloga scenske lutke u emocionalnom razvoju djeteta predškolske dobi. Od rođenja djeteta, lutka je simbol za sigurnost i povjerenje. Pomaže djetetu da razvije svoj govor i komunikaciju, a da pritom obogaćuje djetetov rječnik. Kako se lutka može smatrati prvim djetetovim prijateljem, dijete će putem lutke lakše iskazati svoje emocije te povećati samopouzdanje. U radu je objašnjen sam pojam lutkarstva i scenskih lutaka, dok je za praktični dio rada izabrana lutka zijevalica kao didaktično sredstvo u ostvarivanju cilja ovog rada. Cilj rada je prikazati važnost lutke u emocionalnom razvoju. Drugi dio rada posvećen je izvođenju lutkarske predstave koja je prikazana u Dječjem vrtiću „Bambi“ u Ivancu. Predstavu sam izvela sama. Scenske lutke i izradu scenskih lutaka sama sam osmislila i izradila, isto kao i tekst predstave. Likovi u predstavi su životinje, konkretno, mačka, miš i pijetao. Djeca vole životinje stoga sam odabrala upravo njih za prikaz predstave kako bi privukla dječju pažnju i zanimanje. Predstava je kratka, sastoji se od pet scena, tri likova i četiri songova. Za izvođenje predstave koristio se paravan u visini djece kako bi djeca kasnije mogla svojim lutkama prikazati vlastitu predstavu. Nakon predstave provedene su dvije radionice, dramska i likovna u kojoj su sudjelovala djeca.

Predstava pod nazivom „Što je Frida naučila o ljutnji?“ izazvala je kod djece različite emocije zbog čega je bilo moguće na kraju donijeti zaključak o vrijednosti uporabe lutke.

Ključne riječi: dijete, lutka, emocionalan razvoj

SUMMARY

The work is based on the role of a stage puppet in the emotional development of a preschool child. From the very beginning, the doll is a symbol of security and trust for the child. Allows a child to develop his speech and communication, while enriching the child's vocabulary. As the doll can be considered a child's first friend, a child will more easily express their emotions through the doll and increase self-confidence. In this work, the notion of puppetry and stage puppets are explained, while for the practical part of the work I selected a puppet with big mouth as a didactic tool for achieving the goal of this work. The aim of this work is to show the importance of a doll in emotional development. The second part of the work is dedicated to performing a puppet show in kindergarten "Bambi" in Ivanec. The play I performed myself. Stage puppets and the production of stage puppets I designed and made myself, while the text of the play is also my own making. The characters in the play are animals, specifically, a cat, a mouse and a rooster. Kids love animals so I chose just them to attract children's attention and interest. The play is short, consisting of five scenes, three characters and four songs. A screen at the height of the children was used to perform the play, so that the children could later play with their own puppets. After the play, two workshops were held, drama and art, in which children participated.

A play called "*What did Frida learn about anger?*" provoked different emotions in the child, so, in the end it was possible to claim that the use of puppets is important in kindergarten.

Keywords: child, puppet, emotional development

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. LUTKARSTVO	2
3. SCENSKE LUTKE	3
3.1. Lutka zijevalica	4
4. EMOCIONALAN RAZVOJ DJETETA	5
4.1. Uloga scenske lutke u emocionalnom razvoju djeteta	6
5. SCENSKE LUTKE U DJEČJIM VRTIĆIMA	8
5.1. Dijete i scenska lutka	8
5.2. Uloga odgojitelja u lutkarskoj aktivnosti	9
6. IZVEDBA LUTKARSKE PREDSTAVE U VRTIĆU	11
6.1. Izrada lutaka	11
6. 2. Tekst za predstavu	13
6. 3. Izvedba predstave	18
6. 4. Radionice nakon predstave	18
6. 4. 1. Dramska radionica	20
6. 4. 2. Likovna radionica	21
6. 5. Osvrt na provedene aktivnosti	22
7. ZAKLJUČAK	23
LITERATURA	24
POPIS SLIKA	25
Izjava o izvornosti završnog rada	26

1. UVOD

Vraćajući se u djetinjstvo, razmišljajući o igračkama koje su nam ostale u sjećanju, vjerojatno je da ćemo se prvo sjetiti neke lutke koja nam je bila draga, bez koje ne bismo mogli zaspati ili koja bi nam pomogla kod rastanka s roditeljima. Lutka u djetetu izaziva posebne emocije, ponajviše sigurnost i povjerenje. Dijete zna da će lutka biti s njim, moći će s njom razgovarati, povjeriti se lutki, „oživjeti je“. Dijete tako razvija samopouzdanje, pozitivnu sliku o sebi, a kako je lutka u funkciji igračke, zadovoljava djetetovu potrebu za igrom.

Živimo u užurbanom svijetu, većina roditelja dane provode na poslu, dok dijete dane provodi u vrtiću sa mnoštvom druge djece. Dijete se stoga može osjećati zapostavljeno, nema kome izreći svoje probleme, a nitko nema vremena za njega. „Umjesto da nauče izravno govoriti o onome što žele, što ih brine, kako dobiti ono što im treba, djeca skrivaju i zamagljuju stvarne osjećaje i brane se agresivnošću, povlačenjem ili uče biti neizravna i manipulativna.“¹ Svoje probleme „oživjet“ će u igri, razgovarajući s lutkom, prenoseći joj događaje iz obitelji i vrtića. Lutka je stoga vrlo važan didaktični pomagač u vrtiću koja odgojiteljima omogućuje da se više približe djetetu, da kroz lutku kao posrednika saznaju njihove skrivene emocije.

Pokrivka (1985) navodi kako su lutke stoljećima bile na strani naroda te se smijehom i podsmijehom borile za pravdu. „Odigrale su veliku ulogu pri buđenju narodne svijesti, u očuvanju jezika i u širenju kulture.“ (Pokrivka, 1985:12) Lutka ima uvijek istu facijalnu ekspresiju koja se ne mijenja. Lutka može govoriti, hodati, letjeti, nestajati, smanjiti se, a sve to jednim izrazom lica. I u tome je bit i ljepota lutkarskog svijeta – preko glumca lutkara oživjeti neživo. Za razliku od ostalih scenskih umjetnosti, za prikazivanje bajki, fantastičnih i čudesnih prizora pogodno je upravo lutkarstvo i time se najviše možemo približi djeci. Djetetov posao je da se igra. Da igranjem otkriva nove spoznaje, nove mogućnosti. Lutka mu omogućuje simboličku igru u kojoj ono postavlja uvjete. Ono odabire ime lutke, mjesto radnje, karakter lutke. Ulazi u svoj zamišljeni svijet i „živi“ po svojim pravilima.

Svako malo dijete na podražaje iz svoje okoline reagira emocionalno, navodi Brajša-Žganec (2003). Emocije djeteta predškolske dobi razlikuju se od emocija odrasle osobe. One su jednostavne, spontane i odmah nalaze odgovarajući izraz, česte su, kratkotrajne, snažne i nestabilne, a ono ih pokazuje otvoreno te omogućuje laki uvid u njegov svijet. Dijete postupno

¹ <https://www.roda.hr/portal/djeca/zdravo-odrastanje/emocionalni-razvoj-djeteta.html>

uči izražavati emocije i razumjeti emocije ljudi koji ga okružuju. Upravo u ranom djetinjstvu djeca moraju naučiti kako regulirati emocije, tako i prepoznati opasnost, prevladati strah i tjeskobu, kako razvijati prijateljstva i s vremena na vrijeme podnijeti samoću, a za sve to djetetu je potrebna pomoć odraslih. Stoga djetetov emocionalni razvoj uvelike ovisi o obilježjima okoline i okolinskih događaja.

Kako lutka pomaže u djetetovom emocionalnom razvoju, koja je njezina uloga te kakav je odnos lutke i djeteta i uloga odgojitelja u tom odnosu istražuje se u ovom radu s naglaskom na scensku lutku zijevalicu korištenu za osmišljavanje predstave o emocijama.

2. LUTKARSTVO

„Lutkarstvo je sinteza umjetnosti koja u sebi objedinjuje likovni, glazbeni, dramski, plesni i književni izraz, pa stoga nudi bezbrojne mogućnosti kreativnog izražavanje kako za djecu, tako i za odrasle“ (Županić Benić, 2009:8).

Smatra se da se lutkarska umjetnost razvila iz uporabe maski u religijskim ritualima te iz tvorbe minijturnih ljudskih figura u magijske svrhe. Prva se razvila marioneta, lutka koja se pokreće koncima. „Etimologija naziva *marionete* seže u francuski srednji vijek kada je riječ *mariote, mariette ili mariolette* obilježavala lutku Djevice Marije, te kada su se lutke rabile i kao igračke u predstavama te u crkvenim prikazanjima biblijskih sadržaja.“²

Gledajući u prošlost, lutkarstvo se razvijalo od najstarijih civilizacija. Najprije se razvilo na Dalekom istoku. Pojavom prvih lutaka u Indiji, lutkarstvo se širilo u Kinu, Japan i Javu. Zatim su doprle u staru Grčku, te su prenesene u Rim odakle su se proširile po cijeloj Europi. Prema Pokrivka (1985) lutkarstvo se u Europi počelo razvijati u 16. i 17. stoljeću s najvećim naglaskom na lutke marionete. U Europi su se zatim razvile dvije tradicije lutkarstva. Ginjol lutke koristile su se kao sredstvo za satiru i komentare na društvena i politička zbivanja. To su bile manje lutke s drvenom glavom i udovima koje se pokreću ostrim pokretima prstiju i dlanova. Između dvaju svjetskih ratova, izgubile su svoj utjecaj, ali su se zadržale u dječjem kazalištu. S druge strane, marionetsko kazalište, odnosno lutke kojima se upravlja koncima, odvijalo se u profesionalnim kazalištima gdje su nastojale konkurirati kazalištu živog glumca,

² <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37630>

što sa scenografijom, opremom, realističnim prikazima, tako i odabirom tema i njihovom obradom.

Kako navodi Glibo (2000), hrvatsko lutkarstvo razvijalo se na sajmištima i u obiteljskim izvedbama. S profesionalnim radom kreće tek između Prvog i Drugog svjetskog rata i to najprije u Zagrebu (Teatar marioneta, osnovan 1920.), a zatim u Splitu, Osijeku, Rijeci i Zadru, gdje su četrdesetih i pedesetih godina prošlog stoljeća osnovana lutkarska kazališta koja i danas djeluju njegujući pretežito sadržaj za djecu.

Zagrebačko kazalište bilo je nadahnuto njemačkim lutkarstvom i dijelom češkim lutkarstvom, koji je pak veći utjecaj imao na kazališta u Osijeku i Splitu. Domino, danas, Gradsko kazalište lutaka Rijeka, najmlađe je profesionalno lutkarsko kazalište u Hrvatskoj, dok Gradsko kazalište lutaka Split zajedno sa Zagrebačkim kazalištem lutaka imaju najdulju tradiciju oživljavanja lutaka. Dječje kazalište u Osijeku jedno je od osnivača jedinog hrvatskog nacionalnog festivala lutaka „Susret lutkarskih kazališta Hrvatske“-SLUK-a, a tamo je 2004. godine osnovana i prva lutkarska škola u Hrvatskoj pod nazivom *Umjetnička akademija sa studijem glume i lutkarstva*.

3. SCENSKE LUTKE

Scenska lutka namijenjena je za izvođenje lutkarskih predstava na pozornici, lutka u pravom smislu te riječi. Ona je temeljno izražajno sredstvo te umjetnosti, navodi Županić Benić (2009), a njezina osnovna karakteristika je gesta. Scenska lutka ima mogućnost da bude tko i što želi. Može govoriti, smijati se, letjeti, pjevati, misliti – lutka je na pozornici „oživljena“ posredstvom glumca lutkara. Glumac s lutkom može učiniti i radnje koje su u stvarnom životu nemoguće i nezamislive. Ima mogućnost da uđe u imaginarni svijet i putem lutke dočara sve što publici želi prenijeti. „Lutka je neživa, ali zahvaljujući pokretu oživljava i tako kao neki imaginarni fokus omogućuje pretapanje intimnog, iskustvenog, nesvjesnog u glumca i publike.“ (Bastašić, 1988:8)

Pokrivka (1985) navodi kako scenska lutka uvijek ima isti izraz lica i njome izražava skoro pa sve emocije, stoga kod izrade lutaka treba izbjegavati ružnu deformaciju likova i karikature jer to dovodi do neželjenih posljedica. Tako nestaje mašta, dijete više nije zainteresirano i ne prihvaća lutku, stoga ona mora biti estetski oblikovana ali prije svega i funkcionalna kako bi lutkar mogao prikladno dočarati sve događaje.

Scenske lutke se dijele u dvije osnovne skupine: lutke *marionete* i *ručne lutke*. Marionete su lutke koju pokreću konci. Imaju tzv. kontrolnik, drveni nosač za koji su privezani konci koji animiraju ruke i noge. Ručne lutke su *ginjol*, *zijevalica*, *javajka* i *lutke sjena*. Kod ginjol lutke, lutkar umeće ruku unutar lutke, a rukama od lutke upravlja prstima iznutra ili pomoću dvije prave čvrste žice. Lutke zijevalice se koriste kada lutka puno govori, dok je javajka predstavnik lutaka na štapu. Lutke sjena su plošne lutke temeljene na svjetlu i sjeni.

3.1. Lutka zijevalica

Zijevalica je ručna lutka koja se animira navlačenjem na ruku te glumac lutkar otvara i zatvara njezina usta. Upotrebljava se kada je kod karaktera lika najizraženiji govor. „Njome prikazujemo i ljudske i životinjske likove, ali i različita izmišljena bića.“ (Županić BeniĆ, 2009:39) Zijevalice su idealne za imitaciju životinja zbog toga što životinje komuniciraju samo ustima, što je kod zijevalice glavni karakter. Zijevalice su najpogodnije za korištenje u dječjim vrtićima zbog jednostavnosti izrade i same animacije.

Lutka se sastoji od glave gdje su najizraženija usta koja se pokreću i tijelo na kojem se miču ruke i noge. Kod zijevalice je najbitnija glava, dok tijelo, ako ga lutka ima, mora pokretati drugi glumac. Prema Županić BeniĆ (2009) jednostavnu lutku zijevalicu čini samo glava, dok tkanina koja predstavlja tijelo prekriva ruku do lakta.

Lutke su najčešće izrađene od tkanine, i to one najjednostavnije mogu biti izrađene od čarapa koje se mogu animirati u dječjim vrtićima, dok se složenije izrađene lutke koriste za filmsku produkciju. Za izvođenje predstave u vrtićima i školama, dovoljan je paravan u visini animatora, dok za predstave u kazalištima, animatori odijevaju tamnu odjeću koja ih skoro pa potpuno prekriva, kako bi u centru pažnje i dalje ostala lutka. Danas, kada je tehnologija sve više preuzela stvari koje su se radile rukama, tako se i lutka „našla“ u strojevima gdje su njezini pokreti vođeni računalnim programima.

Kod djece, lutka ima veliku pedagošku vrijednost. Djeca se često ne znaju izraziti riječima. Svoje osjećaje, misli, probleme potiskuju u sebi. Možda se srame reći ono što misle ili smatraju da ih nitko ne primjećuje. Ova lutka upravo djetetu nudi tu mogućnost, da se dijete govorno „otvori“. Nudeći djetetu lutku, dijete će kroz lutku reći sve što želi. Dijete će shvatiti da ne govori ono nego lutka, te će tako otkriti svoje osjećaje. Tako će lutka djetetu poticati govorni razvoj, a s druge strane, pomoći će roditeljima i odgojiteljima u rješavanju njegova problema.

Dijete će izmišljati monologe, dijaloge, igrat će se glasovima, slogovima, zvučnosti. Lutka može postavljati pitanja, otkrivati tajne, davati odgovore. Pokrivka (1985) navodi kako sve to može biti poticaj za stvaranje govora, komunikacije, mašte i likovna stvaranja.

Od najpoznatijih lutaka zijevalica valja spomenuti tzv. mapete (eng. *muppet*) koje se koriste za filmsku i televizijsku produkciju. „Ovu grupu lutaka zijevalica čine različiti likovi koji predstavljaju ljudske karaktere, antropomorfne životinje, realne životinje, robote, antropomorfne objekte, izvanzemaljce, mitološka bića i ostala neidentificirana, novoizmišljena bića“ (Županić Benić, 2009:58). Osmislio ih je američki lutkar Jim Henson, a nastupale su u njegovoj televizijskoj seriji pod nazivom *The Muppet Show*. Glavna zvijezda serije je Žabac Kermit kao najavljiivač koji ostale mapete nastoji držati pod nadzorom. Emisija je svoj veliki uspjeh doživjela u Velikoj Britaniji.

4. EMOCIONALAN RAZVOJ DJETETA

„Emocije su jedan od najvažnijih činitelja koje utječu na cjelokupno funkcioniranje pojedinca i imaju glavnu ulogu u interpersonalnom životu. Imaju značajnu ulogu u socijalnim odnosima, istraživanju okoline i otkrivanju samih sebe.“ (Brajša-Žganec, 2003:4) Osnovne ljudske emocije su radost, tuga, strah, ljutnja, gađenje i iznenađenje. „Također se navodi i emocija interesa, odnosno znatiželje, koja igra važnu ulogu u prvih nekoliko godina života dok dijete istražuje svoju okolinu.“³ Djetetov emocionalan razvoj uvelike ovisi o obilježjima okoline. Djeca od rođenja uče po modelu te će tako imitirati emocije promatrajući svoje roditelje što znači da, primjerice, roditeljski depresivni signali mogu ozbiljno poremetiti djetetov emocionalni i socijalni razvoj (Brajša-Žganec, 2003). Djeca su sklonija pokazivati određene emocije kada vide lica poznatih osoba nego nepoznatih. „Emocije uključuju odnos pojedinca s nekim objektom ili događajem, prepoznatljivo mentalno stanje i emocionalno izražavanje“ (Brajša-Žganec, 2003:6)

Emocionalan razvoj je uvelike određen temperamentom djeteta, zbog toga što dijete temperament nasljeđuje. Okolina pomaže djetetu da zadovolji specifične razvojne potrebe i

³ <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/psihologija/emocionalni-razvoj-djeteta-emocionalna-samoregulacija-po-godinama>

kontrolira emocije. Jednostavne, spontane, izražajne, česte, kratkotrajne, snažne, nestabilne i otvorene, karakteristike su emocija djeteta predškolske dobi.⁴

Često se događa da roditelji zanemaruju djetetov emocionalan razvoj. Oni žele da oni uvijek budu sretni jer smatraju da djeca nemaju problema i da su uvijek sretna, a djeca, zapravo, kao i mi odrasli, imaju iste emocije. Brajša-Žganec (2003) navodi kako roditelji negiraju djetetovu tugu, strah, plašljivost smatrajući da time čine dobro djetetu, dok ga zapravo guraju u emocionalnu krizu. Dijete stoga treba naučiti izražavati emocije na socijalno prihvatljiv način, a ne ih potiskivati. Prema Brajša-Žganec (2003) dijete se mora naučiti suočiti s različitim emocionalnim doživljajima te se naučiti nositi s njima, dok je uloga okoline da ih podrže na tom putu izražavanja emocija.

Za zdrav emocionalan razvoj potrebna je privrženost između majke i djeteta, odnosno čvrsta emocionalna veza, gdje dijete zna da se na tu osobu uvijek može osloniti. Važan je i odgojni stil roditelja, najčešće autoritativni stil pun roditeljske ljubavi i topline, ali određen jasnim granicama prema djetetu. Postojanje skladnih obiteljskih veza i bezuvjetno prihvaćanje roditelja još su jedan od uvjeta za zdrav emocionalan razvoj, dok je posljednji, a možda i najvažniji uvjet za djetetovo izražavanje emocija, iskrene roditeljske emocije.⁵ Kada roditelji nauče kontrolirati svoje emocije, tada će i dijete imati normalan emocionalan razvoj. Roditelji trebaju znati da je i njima dopušteno plakati, ljutiti se, ali trebaju paziti da to izraze na primjeren način. Vlastitim osjećajima ne smiju povrijediti ili ozlijediti djecu.

4.1. Uloga scenske lutke u emocionalnom razvoju djeteta

„Igre djece sa scenskim lutkama u dječjem vrtiću snažno angažiraju dijete, kako intelektualno tako i emotivno, da pridonose razvoju stvaralačkih sposobnosti, osobito razvoju djeteta, dijete spontano i neposredno preko lutke izražava svoj intimni doživljaj svijeta.,, (Pokrivka, 1985:32)

Kada se dijete nalazi na adaptaciji u vrtiću, djetetova sigurnost je nestabilna. Osjeća se napušteno i žalosno. Roditelji taj strah rješavaju tako da dijete sa sobom ponese lutku, odnosno djetetovu igračku uz koju se osjeća sigurno. To pritom ne mora biti prava lutka, već bilo koja igračka koju dijete animira te tako postaje lutka. Lutka ga povezuje sa domom sve dok ga

⁴ <https://vrtic-medvescak.zagreb.hr/default.aspx?id=80>

⁵ <https://www.roda.hr/portals/djeca/zdravo-odrastanje/emocionalni-razvoj-djeteta.html>

separacijski strah ne prođe i uspostavi emocionalnu vezu s odgojiteljima. Taj prijelazni objekt, kako navodi Bastašić (1988), predstavlja poveznicu s majkom i jedinu sigurnost. Ukoliko je dijete razvilo sigurnu privrženost, neće imati problema u ponašanju, brže će se uklopiti i surađivati s drugom djecom. No, ukoliko dijete nema sigurnu privrženost i odrasta u okolini koja je zanemarujuća, može se dogoditi da će se dijete teško prilagoditi na nove situacije te isto tako može doći do određenih oblika poremećaja u ponašanju i socijalnog povlačenja. Stoga će dijete pronaći utjehu u lutki i kroz nju interpretirati svoje osjećaje i misli.

Dijete lutkom zadovoljava svoju potrebu za igrom. Pomoću nje otkriva sebe i mijenja ono što u stvarnosti ne može te izražava svoje osjećaje koje možda u sebi prikriva, navodi Pokrivka (1985). Poruke koje dijete želi prenijeti preko lutke, najbolje može spoznati odgojitelj koji promatra djetetovu igru. Ukoliko odgojitelj posebnu pažnju posveti tom djetetu, može o njemu saznati puno toga što ne bi saznao u izravnoj komunikaciji s njim. Tako će odgojiteljima biti lakše komunicirati s djetetom jer će biti neizravno upoznati s njegovim problemom. Djeca su iskrena. Većina djece će sve svoje osjećaje, misli i probleme podijeliti s odgojiteljima u vrtiću jer oni najviše vremena u danu provedu s njima, dok će se povučena i sramežljiva djeca najbolje otvoriti preko nekog drugog objekta, lutke koju može animirati.

Lutkarske predstave i igre s lutkama pomažu u razvijanju djetetove individualnosti. Pokrivka (1985) navodi kako lutkarske predstave kod djece potiču estetski, spoznajni i emocionalni razvoj. Pomoću lutke, dijete analizira svijet oko sebe te se može se smatrati djetetovim prijateljem jer često puta ima snažniji utjecaj na dijete od bilo koje druge bližnje osobe.

Kroz predstave djetetu možemo prenijeti razne poruke. Kako sam ja izvela predstavu o osjećajima i tako djecu navela na razmišljanje o emocijama, tako se mogu prenositi i poruke o zdravlju i higijeni vlastitog tijela, ponašanja u prometu, rastanak od roditelja/odgojitelja ili pak se mogu prikazati neke opasne situacije kao na primjer razgovor s nepoznatim ljudima i sl. Dijete uči kroz igru, a lutkarska predstava je odlična „igra“ koje će se dijete uvijek rado sjećati.

5. SCENSKE LUTKE U DJEČJIM VRTIĆIMA

Glibo (2000) izdvaja najpogodnije tipove scenskih lutaka za igru djece:

1. štapne lutke u mnogobrojnim varijantama,
2. ginjol lutke,
3. lutke sjene,
4. plošne lutke,
5. lutke na prstima,
6. marionete u najjednostavnijem obliku.

Centar za obiteljske i dramske igre često je viđen centar aktivnosti u dječjim vrtićima. Opremljen je kostimima, glumačkim rekvizitima, lutkama i rekvizitima kojima djeca mogu napraviti svoju predstavu, primjerice paravan od kartona ili drveni okvir sa zavjesom. Veći je efekt kada improviziranu pozornicu izrađuju djeca zajedno sa odgojiteljem. Djeca jako vole ovakve centre aktivnosti posebice zbog toga što tu mogu biti tko žele. Bilo koju stvar koju će iskoristiti, putem svoje mašte i kreativnosti, imat će dramsku svrhu. Lutke imaju posebnu važnost u ovom centru, pogotovo ako su izrađene od strane djece. Tako dijete povećava svoje samopouzdanje, razvija kreativnost, maštu i finu motoriku. Lutke koje djeca izrađuju mogu biti od čarape, tkanina, papira, vreća, balona i sl. Lutka izrađena djetetovim rukama neprocjenjivo je blago za njega.

„Scenska lutka u dječjem vrtiću svojom profinjenom i osebnom stimulacijom dovodi dijete u stanje uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet i omogućuje da dijete riječima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta.“ Pokrivka (1985:21)

5.1. Dijete i scenska lutka

U dječjoj mašti svaki predmet ima svoj život i svoju dušu. Igrajući se scenskom lutkom, dijete razvija najbolje strane svoje ličnosti. S njom se identificira, emotivno veže i proživljava sve situacije. Igrajući se u dramskim aktivnostima, dijete razvija slušnu i vizualnu percepciju,

finu i grubu motoriku, koordinaciju, govor, razvija maštu i kreativnost. Dramskim aktivnostima obuhvaćene su gotovo sve discipline koje su važne za djetetov razvoj.

Animirajući lutku, plašljivo dijete će postati hrabro, tužno dijete sretno, povučeno će se dijete putem lutke otvoriti, šutljivo dijete će uz lutku razvijati govor. Lutka pomaže da dijete pronađe svoje mjesto među vršnjacima i lakše se uključi u sve aktivnosti koji su pred njim. Igre s lutkama u dječjem vrtiću najčešće su spontane, slobodne i stvaralačke.

Simboličku igru brojni autori smatraju vodećom djetetovom aktivnosti koja predstavlja put za razvoj dječjih emocija i sposobnosti. To je igra pretvaranja u kojoj dijete reprezentira događaje ili objekte u potpuno novom smislu. Štap može postati čaroban, moćan, automobil može letjeti, ili pak daljinski upravljač može postati automobil. Mogućnosti koje dijete može u simboličkoj igri su bezbrojne. Lutka je također simbol. Dijete ju oživljava na način koji njemu najbolje odgovara. Dobiva novo simboličko značenje, postaje novo biće. U jednom trenu može biti djetetova majka, može biti odgojitelj, ili pak može biti princeza i sl. Dijete se igra oponašajući odrasle, „kao da“ su te osobe. Upotrebljavaju različite geste, komunikaciju kako bi događaje iz stvarnog svijeta prenijeli u svoj zamišljeni svijet.

Lutka pomaže djetetu da se osjeća uspješno i samopouzđano zbog svojih misli i postupaka. Omogućuje im da budu ono što bi željeli biti. Potiče razvoj pozitivne slike o sebi, zadovoljava dječje potrebe, potiče samostalnost, socijalne kompetencije te jezično i govorno stvaralaštvo. „Lutka zna što radi. Lutka je pametna. Lutka je savršena. Ona je uvijek samo ono što treba biti. U naš svijet bezdušnosti i dvoičnosti ona dovikuje: Ja sam jedina iskrena! Ja jedina stvarno imam dušu!“, (Paljetak, 2007:8)

5.2. Uloga odgojitelja u lutkarskoj aktivnosti

„Uporaba lutke u odgojno-obrazovnom radu ovisi o odgojiteljevom mišljenju o njoj. Mnogi odgojitelji smatraju da je lutka „dječja stvar“ i da je ne treba posebno nuditi djetetu. No, odgojitelji koji je svakodnevno koriste u odgojno-obrazovnom radu vide mnoge njezine prednosti u komunikaciji s djecom i u poticanju njihove igre.“ (Ivon, 2010:74) Odgojitelj je osoba koja je stručno osposobljena za odgojno – obrazovni rad u dječjem vrtiću, što znači da je stekla znanja iz raznih područja za odgoj i obrazovanje djece, pa tako i znanja iz područja lutkarstva i scenske kulture. Prema Ivon (2010) odgojitelj mora razumjeti značenje lutaka,

mora znati potražiti asocijacije i metafore s oblikom, bojom i materijom kao i s pokretom kao vizualnom i auditivnom sastavnicom lutkarstva. Samo će tako moći pomoći djetetu da prepozna vlastite sposobnosti, kontrolira emocije te gradi samopouzdanje. Ako odgojitelj zna dobro animirati lutku i upotrijebiti ju u pravom trenutku, dijete će tako spoznati karaktere, raspoloženja, kontekst događaja, a sve to potiče njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet te mu pomaže kod uklapanja u odgojnu skupinu (Ivon, 2010). Stoga odgojitelj mora biti svjestan da lutka zauzima veliki značaj u djetetovom životu i da će mu u nekim trenucima samo ona pomoći da razumije dijete.

Odgojitelj je, nakon roditelja, najvažniji model učenja ponašanja u djetetovom životu. Dijete će oponašati sve što odgojitelj radi. Tako će, primjerice, dijete voljeti lutke koje je izradio odgojitelj i animirao ih pred skupinom. Dijete će oponašati odgojitelja i lutke će animirati na isti način. Ukoliko je odgojitelj sretan, dijete će biti sretno. Ukoliko odgojitelj povisi ton i dijete će ga povisiti u igri s drugom djecom. Za djecu su odgojiteljevi postupci i riječi svetinja jer smatraju da ono što odgojitelji rade je pravilan način i ta ponašanja će prva usvojiti. Stoga se od odgojitelja zahtijeva da svojim ponašanjem pokažu djetetu pravi uzor.

Kroz lutkarske aktivnosti, odgojitelj otkriva dijete i dijete otkriva odgojitelja. Otkriva njegove talente, sklonosti, pokušava razumjeti dijete. Dijete i odgojitelj međusobno izražavaju svoje emocije. Primjerice, odgojitelj može putem lutke odgojno djelovati na djetetova neprimjerena ponašanja. Relacija odgojitelj – lutka - dijete, gdje lutka kao posrednik između odgojitelja i djeteta traži moguća rješenja za problem i riješiti konflikt. Isto tako na relaciji dijete – lutka – odgojitelj, dijete će putem lutke izreći svoje mišljenje, stavove i probleme koji samo na relaciji dijete – odgojitelj ne bi izgovorio.

Ivon (2010, prema Brogginini 1995) navodi uobičajene oblike uporabe lutke u odgojno – obrazovnom radu u dječjem vrtiću. To su:

- lutka /skupina – uporaba lutke u različitim svakodnevnim situacijama (postavljanje i raspremanje stolova, pranje ruku i sl.)
- lutka /sadržaj; lutka /područje – potiče djecu da stječu iskustva unutar određenog sadržaja ili područja
- lutka /odgojni projekt – lutka pomaže produbiti djetetovo zanimanje za proučavanje teme kojom se projekt bavi
- lutkarske igre sa scenskom lutkom.

6. IZVEDBA LUTKARSKE PREDSTAVE U VRTIĆU

Za praktičan dio rada, odabrala sam lutkarsku predstavu koja je prikazana u predškolskoj skupini „Kockice“. Tekst, scenske lutke i izvedbu predstave sama sam osmislila i provela. Za likove sam odabrala tri životinje, mačku, miša i pijetla. Kako sam predstavu sama izvodila, odabrala sam maksimalno tri lika koja sam mogla animirati sama, s time da sam predstavu prilagodila tako da ni u jednom trenu nema više od dva lika na sceni. Predstava je kratka i traje oko deset minuta, a za samo izvođenje potreban je paravan u visini djece koji je ostao u vrtiću, zajedno sa lutkama, kako bi kasnije poslužilo djeci za igru.

6.1. Izrada lutaka

Kod izrade lutke zijevalice, posebnu pozornost treba posvetiti ustima koja moraju biti najizraženija. U svrhu izvođenja predstave, koristile su se najjednostavnije lutke izrađene od čarapa. Lutke sam izradila sama, a za izradu su bile potrebne: tri čarape (za tri lutke), karton, pomponi, žica, filc, oči, vata za punjenje i vruće ljepilo. Lutke su izrađene prema stvarnom izgledu životinja. Mačka predstavlja emociju ljutnje, pijetao emociju sreće, dok miš predstavlja strah. Predstava se prvenstveno bavi ljutnjom, dok su sreća i strah sporedne emocije u priči. Kod izrade, nisam pretjerivala s izrazima lica, primjerice, da mačka prikazuje ljuto lice ili da je miš u strahu. Lica su neutralna, a govor je taj koji izražava njihove emocije.

U nastavku slijede primjeri izrađenih lutaka korištenih za izvedbu.

Slika 1. Lutka Miša Wila
(osobna izrada, vlastiti izvor)

Slika 2. Anatomija lutke
(osobna izrada, vlastiti izvor)

Slika 3. Pijetao Max
(*osobna izrada, vlastiti izvor*)

Slika 4. Anatomija lutke
(*osobna izrada, vlastiti izvor*)

Slika 5. Mačka Frida
(*osobna izrada, vlastiti izvor*)

Slika 6. Anatomija lutke
(*osobna izrada, vlastiti izvor*)

Slika 7. Lutka miša; lutka mačke; lutka pijetla
(*osobna izrada, vlastiti izvor*)

6. 2. Tekst za predstavu

Kod pisanja teksta za izvođenje u dječjem vrtiću, vrlo je važno postaviti se na djetetovu poziciju i gledati svijet dječjim očima. Razmisliti što njima odgovara, što oni najbolje razumiju i sl. Igrokaz koji sam sama napisala i izvela u starijoj dobnoj skupini u dječjem vrtiću „Bambi“, bavi se životinjama. Djeca od malena vole životinje, stoga smatram da nema bolje mogućnosti nego pomoću životinja prenijeti djeci željenu poruku.

Predstava se bavi emocijom ljutnje, koja je kako kod djece, tako i kod nas odraslih, nažalost, vrlo česta. Ljutnja se definira kao neugodna emocija koja varira u intenzitetu od blage iritacije do bijesa. Djeca se ljute kada ulaze u sukobe s vršnjacima, kada im želje nisu ispunjene, kada se bore za igračku i sl. Nemaju kontrolu nad tom emocijom jer se vrlo često ljute na sve. „Nekoliko je reakcija na ljutnju, od potiskivanja, otvorene agresije, pasivne agresije, asertivnosti do napuštanja ljutnje.“⁶ Kako mi odrasli, tako ni djeca, ne razmišljamo o posljedicama ljutnje. Pišući tekst za ovu predstavu koncentrirala sam se upravo na to koje su moguće posljedice ljutnje – u ovom slučaju gubitak prijatelja. I upravo zbog toga sam napisala ovakav igrokaz, da djeci dam do znanja što se sve može dogoditi kada se nepotrebno ili pretjerano ljute. Provodeći pet dana u skupini u kojoj sam izvela predstavu, primijetila sam nekolicinu djece koji su stalno bili ljuta. U svakoj igri, aktivnosti, pronašli su nešto što im je smetalo i zbog ljutnje nisu završili započeto. Svi se imamo pravo ljutiti, ali za to nam je potreban dobar razlog kako bi ljutnja bila opravdana. O razlozima ljutnje te da li se Frida imala pravo naljutiti ili ne, govori predstava pod nazivom „Što je Frida naučila o ljutnji?“.

⁶ <https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/emocija-koja-razara-kako-se-nositi-s-ljutnjom---630019.html>

ŠTO JE FRIDA NAUČILA O LJUTNJI?

LIKOVİ: mačka Frida (*emocija ljutnje*), pijetao Max (*emocija sreće*), miš Wil (*emocija straha*)

Mjesto radnje je životinjska farma. Čuje se kukurikanje pijetla.

SONG KUKURIKANJE PIJETLA

Scena 1.

Na sceni su pijetao Max i mačka Frida.

PIJETAO MAX: Kako divno jutro. Tako sam sretan! Moje kokice su sve ovdje. Sve je u najboljem re...

MAČKA FRIDA: Aaaaaah. Zašto svako jutro moram slušati tvoj glas?

PIJETAO MAX: Ali Frida. Moj je posao da probudim druge životinje. Ovaj svijet ne bi imao smisao kad se moj glas ujutro ne bi glasao.

MAČKA FRIDA (*ljutito odlazi*): AHH. Dosta mi je svega. Nigdje nemam mira!! Odlazim. (*mačka odlazi*)

PIJETAO MAX: Pa ne razumijem što sam joj skrivio. Nije da i ja volim njeno mijaukanje, pa se svejedno ne žalim... (*odlazi*)

Scena 2.

Na sceni su mačka Frida i miš Wil.

MAČKA FRIDA: Kaaaaaako sam ljutaa!! Wiiiiiiii. Gdje siiii? (*dolazi miš*) Reci mi Wili. Imam li ja pravo na ljutnju?

MIŠ WIL: Što je bilo, Frida? Ako mogu pomoći ću rado, jer do tvojeg dobra mi je jako stalo.

MAČKA FRIDA: Svaki dan ista se priča ponavlja. Ja ujutro želim spavati, a pod mojim prozorom stalno pijetao pjeva. Ne razumijem kako svako jutro može biti tako veseo i sretan. Ne mogu više slušati njegovo pjevanje!

MIŠ WIL: Ah, Frida. Nemaš pravo na ljutnju. Pa moraš razumjeti da je to njegov posao.

MAČKA FRIDA: Ništa ja ne želim razumjeti. To mora prestati sad i gotovo! Ja znam da je Max tvoj prijatelj, ali ne mogu to više trpjeti. Moram nešto poduzeti. Zatvorit ću ga u kokošinjac i više nikad neće moći izaći van.

MIŠ WIL: Pa nemoj biti luda. Sve ćeš upropastiti. Možeš li zamisliti kako će se Max osjećati ako više neće moći pjevati?

MAČKA FRIDA: To mene uopće ne zanima! Zatvorit ću ga i neka tamo pjeva! Moj mir neće nitko remetiti! *(mačka odlazi, miš ostaje i obraća se djeci)*

MIŠ WIL: Djeco. Jeste vi vidjeli kako je ona sad ljuta i uopće ne razmišlja svojom glavom. Ja se sada jako bojim što će mu ona učiniti. Max i ja smo jako dobri prijatelji. Užasno se bojim. Cijeli se tresem od nervoze. Malo ću ovdje sjesti. Možda će sve biti u redu...brr..

SONG NAPETOSTI

Scena 3.

Na sceni su pijetao Max i mačka Frida.

MAČKA FRIDA: Max!! Gdje si? ODMAH DOLAZI OVAMO.

PIJETAO MAX: Frida, zašto vičeš? Pa ovdje sam.

MAČKA FRIDA: Ja stvarno više ne mogu podnijeti to tvoje pjevanje. To mora prestati. Ne želim više čuti ni *ku* od kukurikanja. Dosta je bilo! Zatvorit ću te u taj tvoj kokošinjac i više nikad nitko neće čuti to tvoje glupo pjevanje!

PIJETAO MAX: Ali zašto si tako ljuta... Kukurikanje je smisao moga života. Da nema mene, ljudi se ne bi ujutro budili.

MAČKA FRIDA: Uopće me ne zanima! Tvoje pjevanje danas prestaje i točka!

PIJETAO MAX: U redu Frida. Ako tako želiš. Zatvorit ću se u svoj kokošinjac i više me nikad nećeš čuti ni vidjeti. *(pijetao tužno odlazi)*

SJETAN SONG

Scena 4.

Na sceni su mačka Frida i miš Wil.

MIŠ WIL: Maaax? Javi se. Pa gdje si nestao? Nadam se da ti ova luda mačka nije ništa učinila. Maaaax.

MAČKA FRIDA: Što je Wili? Tražiš Maxa možda, he he. E pa nećeš ga pronaći. Zatvorio se u svoj kokošinjac. I neka tamo i oстане. Sada uživam u ovoj predivnoj tišini.

MIŠ WIL: Mmoolim? Zatvorio se u kokošinjac? Zašto si to učinila?

MAČKA FRIDA: Pa što zašto. Sad napokon mogu u miru odmarati.

MIŠ WIL: Misliš li da je lijepo to što si učinila? Što ćeš ti bezbrižno uživati u onome što voliš, a on će zatvoren sjediti u kokošinjcu? Nije li ti ga žao?

MAČKA FRIDA: Pa.. Nisam mislila da će se baš zatvoriti u kokošinjac. Ali..sad..ipak..možda...možda imaš pravo Wili. Možda sam se previše naljutila. Nisam mu trebala reći da prestane pjevati.

MIŠ WIL: Frida, svatko se ima pravo naljutiti. Ali mogla si problem riješiti nekako drugačije. To što si otišla k njemu i vikala na njega, možda je riješilo tvoj problem, ali sad je Max u problemima jer misli da ga nitko ne želi slušati.

MAČKA FRIDA: Sad sam shvatila što sam učinila. Jako sam pogriješila. Kako da mu se sad iskupim?

MIŠ WIL: Razmisli. Nikad nije kasno za oprost ako je isprika od srca.

MAČKA FRIDA: Pravo zboriš miško mali, daj malo vremena mojoj staroj glavi. Moram malo misliti i pametno rješenje smisliti.

(...)

MAČKA FRIDA: Pa sjetila saaaaam se. Uskoro je na našoj farmi Koncert osjećaja. Tada svaka životinja može dobrim ponašanjem utjecati na oprost životinje koju je povrijedila. HA HA kako sam se dobro sjetila. Ja ću biti Gospođica Sreća i uveseljavat ću koga stignem. A Maxa ću zamoliti da bude glavni pjevač na našem koncertu. Sigurno ću ga usrećiti. Idem mu odmah to reći.

Scena 5.

Na sceni su mačka Frida i pijetao Max.

MAČKA FRIDA: Maaax. Izađi. Frida je. Moram ti nešto reći.

PIJETAO MAX: Što je Frida? Na što si se sad naljutila?

MAČKA FRIDA: Zapravo sam ti se došla ispričati. Pogriješila sam što sam se naljutila. Ima jednu jako lijepu vijest za tebe. Znaš da se bliži naš koncert osjećaja i ja želim da ti budeš glavni pjevač. Mislim da nitko drugi to ne bi bolje učinio od tebe!

PIJETAO MAX: Wau Frida. Pa to je stvarno jako lijepa vijest. Neće ti smetati pjevanje.

MAČKA FRIDA: Dajem ti dopuštenje da pjevaš dokle god želiš. Znam da je to ono što te veseli, a ja ne želim izgubiti prijatelja.

PIJETAO MAX: Oh Frida. Tako mi je drago što to čujem. Idem se odmah spremiti.

(pijetao odlazi, ostaje samo mačka)

MAČKA FRIDA *(obraća se djeci):* A vi djeco, nadam se da ste iz mog ponašanja nešto naučili. Nije vrijedno ljutiti se jer će se onda prijatelj naljutiti na vas. Vama želim da ste svaki dan veseli i sretni kao što je Max. I još ću vam samo nešto reći što sam ja naučila iz ovoga: Svaki osjećaj koji se javi u vama je DOZVOLJEN. Važno je znati da možeš izraziti sve što osjećaš. No, trebaš paziti da ih izraziš na primjeren način. Osjećajima NE SMIJEMO povrijediti ili ozlijediti druge. Poželite nam srećuuuu na koncertu. Doviđenjaaaaaaa!

(na pozornicu dolazi miš i pijetao, počinje završni song)

SONG (PJESMA „KAD SE LJUTIŠ“)

KRAJ

6. 3. Izvedba predstave

Predstava je izvedena 21.5.2021. u predškolskoj skupini „Kockice“ dječjeg vrtića Bambi u Ivancu. Vrijeme trajanja predstave bilo je 10 minuta, broj prisutne djece bio je 25. Za izvedbu predstave koristio se paravan sa imitacijom ograde koja predstavlja mjesto radnje – životinjsku farmu (*slika 8*). Djeca su nakon predstave velikim pljeskom potvrdila oduševljenje predstavom i odmah su željeli isprobati lutke. Predstavu sam izvela sama, dok je odgojiteljica skupine puštala songove.

Dolaskom u vrtić, odgojiteljica je najavila djeci kako će danas gledati predstavu te da moraju pažljivo slušati kako bi shvatili o čemu se radi da kasnije mogu ispričati što se događalo. Zatim su djeca donijela stolice ispred paravana, želeći biti što bliže. Prije samog početka predstave pušten je song kukurijekanja pijetla što je izazvalo smijeh kod djece. Predstava je započela svađom mačke i pijetla, nakon čega mačka ljuta odlazi mišu govoreći mu kako će pijetla zatvoriti u kokošinjac. Mačka odlazi pijetlu, a miš ostaje u strahu čekati što će se dogoditi. Tada je pušten song napetosti koji dočarava da će se dogoditi nešto loše. Mačka odlazi pijetlu, nakon čega se pijetao sam zatvara u kokošinjac, a mačka ponosno ispriča mišu što se dogodilo. Čuje se sjetan song. Pijetao je sam zatvoren u kokošinjcu, miš je tužan zbog pijetla, a mačka mirno spava. Razgovorom miša i mačke, mačka dolazi do zaključka i shvaća da je pogriješila te traži oprost od pijetla. Sretan kraj završava pjesmom „*kad se ljutiš*“.

Nisam željela predstavom obuhvatiti sve emocije, jer bi djeci bilo previše, stoga sam se odlučila za tri, ljutnju kao glavnu emociju u predstavi te sreću i strah kao sporedne. Zna se da mačke vole odmarati, stoga vole mir i tišinu. Pijetao svako jutro svojim kukurijekanjem najavljuje novi dan. Uzevši ove dvije životinje, i njihove karakteristike, odmah sam dobila ideju o radnji te dodala još jedan sporedan lik, miša. Predstava je djeci bila efektan, shvatili su o čemu se radi, tko se naljutio i zašto, a razumjeli su i zašto se Frida nije trebala naljutiti.

6. 4. Radionice nakon predstave

Nakon predstave, sjela sam u krug s djecom i s njima razgovarala što su zapamtili o događajima na farmi. Najznačajnija pitanja i dječje odgovore prikazujem u nastavku.

Tko se naljutio na koga i zašto? „*Mačka se naljutila na kokota zato jer je stalno pjevao.*“

Što je zatim pijetao učinio? „Zatvorio se i nije želio izaći.“

Što mislite, da li se mačka trebala naljutiti? „Nije se trebala zato jer je to njegov posao.“

Što biste vi učinili da ste na mačkinom mjestu? „Pa ja bi mu rekao da prestane.“

„Trebala mu je pljeskati.“

Što znači kad se netko ljuti? „To je ono kad smo jako crveni“

„Kad se Karmela duri i ne želi se igrati sa mnom.“

„Moja mama se ljuti kad tata ne pokosi travu.“

„Kad je netko tužan.“

Jeste li vi kad ljuti? „Ja sam ljut kad me netko udari i zeza.“

„Ja se ljutim kad Nessa sjedne na moje mjesto.“

Znate li što su to osjećaji? „To je ono što osjećamo.“

„To je kad idemo u vrtić.“

Kako se vi danas osjećate? „Sretno.“ „Smiješno.“ „Veselo.“ „Ljuto.“ „Ja se ne osjećam.“

Nakon razgovora, smijeha i vrlo zanimljivih odgovora od strane djece, pripremljene su dvije aktivnosti u kojima su sudjelovala djeca. Zbog nedostatka vremena za izradu lutaka koje bi djeca radila, provedena je kraća likovna radionica.

Slika 8. Paravan (osobna izrada, vlastiti izvor)

6. 4. 1. Dramska radionica

Nakon analize predstave metodom razgovora, nekolicina djece okušala se u animaciji lutaka. Po dvoje, troje djece stajalo je ispred ostale djece. Svako dijete je izabralo lutku koju je željelo animirati te su uz moju pomoć razgovarali, animirajući lutku, o tome što se dogodilo te kako bi oni riješili problem. Primjer jedne scene donosim u nastavku.

Na sceni su dvije djevojčice koje animiraju pijetla i miša (slika 9). Uz moja poticajna pitanja djeca su brzo sama nastavila razgovor. Moje poticajno pitanje pijetlu glasilo je: „*reci mišu što se dogodilo.*“

PIJETAO: Mačka se naljutila na mene.

(poticajno pitanje mišu: pitaj ga zašto se mačka naljutila)

MIŠ: Zašto se mačka naljutila?

PIJETAO: Zato jer sam pjevao.

MIŠ: Što si pjevao?

PIJETAO: Kukurikao sam. I onda sam se zatvorio u kokošinjac.

(poticajno pitanje mišu: pitaj ga kako se osjećao)

MIŠ: Kako si se osjećao?

PIJETAO: Bio sam ljut.

MIŠ: I ja bi bio ljut.

Slika 9. Razgovor pijetla i miša

(fotografirala: kolegica studentica Magdalena Lepoglavec)

6. 4. 2. Likovna radionica

U sklopu likovnih aktivnosti, radionica je bila posvećena trenutnom raspoloženju djece. Nakon razgovora o osjećajima, kako se sve možemo osjećati, kako izgledamo kada smo ljuti, sretni, tužni i sl. djeca su dobila zadatak nacrtati kako se oni danas osjećaju (slika 10). Djeci su podijeljene izrezani obrisi glave mačke, miša i pijetla (plošne lutke na štapu). Njihov zadatak bio je nacrtati oči, nos, usta, obrve, bore ovisno o njihovom trenutnom raspoloženju, nastavno na razgovor. Djeca su odmah prihvatila zadatak i krenula crtati slušajući pjesmu koja je puštena u zadnjem dijelu predstave „Kad se ljutiš“. Nakon što su završili sa crtanjem, svako dijete je stajalo iza paravana držeći svoje raspoloženje, govoreći o tome kako se danas osjeća. Aktivnost je trajala 20 min.

Slika 10. Razgovor o osjećajima

(fotografirala kolegica studentica Magdalena Lepoglavec)

Slika 11. Crteži dječjih osjećaja
(*vlastiti izvor*)

6. 5. Osvrt na provedene aktivnosti

Dječje reakcije na predstavu i lutke bile su očekivane – oduševljenje. Na sam spomen da će gledati predstavu, u skupini je odmah nastao žamor, smijeh i pozitivno prihvaćanje. Svi su željeli sjediti u prvom redu i biti čim bliže paravanu. Predstava je bila kratka, točno onoliko koliko sam mogla zadržati njihovu pažnju. Pozorno su pratili jer su na moja pitanja o predstavi svi željeli dati odgovore koji su bili točni. Također, velika zainteresiranost je bila i za isprobavanje lutaka. Jedan dječak je shvatio od čega sam tu lutku izradila i bio je očaran činjenicom da je to moguće iz čarape napraviti. Taj dan su u vrtiću bile i neke druge zajedničke aktivnosti, stoga sam svoje radionice morala skratiti pa djeca nisu imala prilike pokušati izraditi svoju zijevalicu, ali sigurna sam da će odgojiteljice uklopiti to u neke buduće aktivnosti. Lutke koje sam izradila ostale su u vrtiću i poslužit će djeci za igru.

7. ZAKLJUČAK

Lutka je snažno sredstvo koje kod djece razvija smisao za solidarnost, pravednost, suradnju i uzajamnost. Svako dijete ima svoju najdražu lutku i potrebno ju je shvatiti kao važan dio djetetovog života. Lutka pozitivno djeluje na razvoj slike o sebi, a odgojiteljima i roditeljima pomaže u otkrivanju raznih emocija. Pomoću lutke ulazimo u djetetov unutarnji svijet i otkrivamo djetetove probleme, strahove, misli i osjećaje. Dijete će se prije povjeriti lutki nego roditeljima jer je doživljava kao živo biće. Ponekad je djeci teško se nositi s vlastitim osjećajima te često ne znaju kako ih izraziti, stoga im lutka u tome najbolje pomaže. Važno je da odgojitelj pažljivo sluša što dijete kroz lutku govori jer je to najlakši način na koji može puno saznati o svakom djetetu i tako doprinijeti boljem emocionalnom i socijalnom razvoju.

Scenske lutke bi trebalo više primjenjivati u odgojno – obrazovnom radu. Samim time što ih djeca jako vole, a i koristan su pedagoški materijal. Prednost svakako ima lutka zijevalica kojoj su najviše naglašena usta. Tako dijete vidi otvaranje usta i glas koji proizlazi iz nje što pridonosi razvoju govora. Trebale bi biti dio svakodnevnih aktivnosti jer mogućnosti s lutkom su bezbrojne. Pomoću nje može upoznati sve emocije koje čovjek ima i kako ih najbolje iskazati. Svaki čovjek ima pravo iskazati sve svoje emocije, ali na pravilan način. Lutka će djetetu omogućiti upravo to, kako da najbolje pokaže svoje potisnute emocije ili čak one negativne. Jer ipak, sreću pokazujemo svi, a tugu i probleme potiskujemo u sebi.

Nakon predstave, djeca su iskazala brojne emocije. Od sreće, radosti, ljutnje do sramežljivosti i tuge. Svako dijete je na svoj način doživjelo predstavu, a nekolicina se i sama pronašla u tome. Razgovorom o tome koje sve emocije postoje, što one predstavljaju te koje su posljedice nekih od njih, djeca su iskazala svoje dobro znanje o njima. Ljutnja je česta emocija u dječjoj dobi, stoga su djeca odmah prepoznala tko se u skupini najčešće ljuti, ali i da se sami ponekad naljute. Animirajući lutke, uživljavajući se u nekog drugog, djeca su bila opuštenija, razgovorljivija, nisu se plašili nešto izreći jer su znali da to ne pričaju oni, već lutka. Lutke su im bile atraktivne igračke taj dan, a smatram da se ta aktivnost nastavila i dalje. Zaključujem kako je moj doprinos u vrtiću uspješno proveden. Djeca su upoznala nove stvari i aktivnosti, a ja sam od njih naučila još i više.

„U lutkama spavaju mnoge priče, samo ih treba probuditi.“ (Bastašić, 1988:5)

LITERATURA

Knjige:

Bastašić, Z. (1988). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.

Brajša Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj – emocionalni i socijalni razvoj*. Zagreb: Naklada Slap.

Glibo, R. (2000). *Lutkarstvo i scenska kultura*. Zagreb: Ekološki glasnik.

Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Pokrivka, V. (1985). *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga.

Županić Benić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international

Paljetak, L. (2007). *Lutke za kazalište i dušu*. Zagreb

Članci:

1. <https://www.roda.hr/portal/djeca/zdravo-odrastanje/emocionalni-razvoj-djeteta.html> (pristupljeno: 20.4.2021)
2. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37630> (pristupljeno: 6.6.2021.)
3. <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/psihologija/emocionalni-razvoj-djeteta-emocionalna-samoregulacija-po-godinama> (pristupljeno: 15.5.2021.)
4. <https://vrtic-medvescak.zagreb.hr/default.aspx?id=80> (pristupljeno 15.5.2021.)
5. <https://www.roda.hr/portal/djeca/zdravo-odrastanje/emocionalni-razvoj-djeteta.html> (pristupljeno: 6.6.2021.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Lutka miša Wila; arhiva: Lorena Štabi

Slika 2. Anatomija lutke; arhiva: Lorena Štabi

Slika 3. Lutka pijetla Maxa; arhiva: Lorena Štabi

Slika 4. Anatomija lutke; arhiva: Lorena Štabi

Slika 5. Lutka mačke Fride; arhiva: Lorena Štabi

Slika 6. Anatomija lutke; arhiva: Lorena Štabi

Slika 7. Lutka miša; mačke; miša; arhiva: Lorena Štabi

Slika 8. Paravan; arhiva: Lorena Štabi

Slika 9. Razgovor pijetla i miša; arhiva: Magdalena Lepoglavec

Slika 10. Razgovor o osjećajima; arhiva: Magdalena Lepoglavec

Slika 11. Crteži dječjih osjećaja; arhiva: Lorena Štabi

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)